

патріоти... Тому ми закликаємо всіх, хто щиро прагне до церковного об'єднання – продовжити діалог на єпархіальному та парафіяльному рівнях. Умови такого об'єднання прості й зрозумілі: взаємне визнання таїнств, збереження за кожним архієреєм та священником керування тими єпархіями і парафіями, які на даний час є у його підпорядкуванні. Справа об'єднання – у ваших руках! І нехай добрим починанням допоможе Господь! Закликаємо на вас Боже благословення!» [4].

Список літератури: 1. Бахтурина А.Ю. Политика Российской империи в Восточной Галиции в годы Первой мировой войны / А.Ю. Бахтурина. Серия «Первая монография» под ред. Г.А. Бордюгова. – Москва, АИРО–ХХ, 2000. – 264 с. 2. Булатова А. Украинская тема в диалоге Русской Православной Церкви и Ватикани // Научно-аналитический журнал Обозреватель – Observer. – 2007. – № 4. – С. 54–67. 3. ДАХО. – Ф. 40. – Оп. 100. – Спр. 1211. Про різного роду листування (1915 р.). 4. Звернення Священного Синоду Української Православної Церкви Київського Патріархату до архієреїв, духовенства і віруючих УАПЦ щодо об'єднання / [Електронні ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cerkva.info/ru/sinod/2017-zvernennia-synodu-do-uarc.html>. 5. Папакін Г. Павло Скоропадський: патріот, державотворець, людина. – К., 2003. 6. Петрушко В. Деятельность униатского митрополита Шептицкого по распространению католицизма восточного обряда в России в период между революцией 1905 г. и Первой мировой войной. // Вестник Юго-западной Руси. – 2006. – № 1. – С. 93–106. 7. Письма Блаженнейшего Митрополита Антония (Храповицкого). – Джорданвиль: Тип. преп. Иова Почаевского Свя-то-Троицкий монастырь, 1988. – 290 с. 8. Праці патріарха Філарета «Єдина Українська церква може об'єднати і православних, і греко-католиків. За певних умов.» / [Електронні ресурс]. – Режим доступу: http://hram.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3054:title3597&catid=260&Itemid=49. 9. Разстреливание униатских священников // Харьковские губернские ведомости. – 1915. – 16 июня. 10. Українські уніати мають намір вступити в діалог із РПЦ / [Електронні ресурс]. – Режим доступу: <http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1455942>. 11. Церква і церковна єдність. Митрополит Андрей Шептицький: Життя і діяльність. Документи і матеріали. 1899–1944. Т. I. – Львів, «Свічадо», 1995. – С. 111–112.

*Ушенко П.А.
м. Харків, Україна*

СТВОРЕННЯ ВНДІ «КОНДВЕНТМАШ» ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН СРСР

Відомо, що радянське кондиціонеробудування почалось у місті Харкові. Розвиток систем кондиціонування повітря у другій половині ХХ сторіччя мав велике значення у вітчизняному машинобудуванні. У 1955 році у Всерадянському науково-дослідному інституті санітарно-технічного обладнання у бюро конструкції та технічної допомоги під керівництвом Е.Е. Карпіса була розроблена серія типових кондиціонерів Кд. Московський НДІ сантехніки та Ленінградський інститут охорони праці у 1952 році розробили шість типорозмірів конструкції кондиціонерів продуктивністю від 10 до 50 тис. м³/г., розрахованих на серійне промислове та індивідуальне виробництво [1, с. 46]. У 1955 році Харківський завод опалювально-вентиляційного обладнання (з 1966 року Харків-

ський завод «Кондиціонер» (ХЗК)) став першим у радянському союзі заводом, що опанував виробництво секцій центральних горизонтальних кондиціонерів [2, с. 6; 3, с. 8; 4, с. 4]. Таким чином, Харківський завод опалювально-вентиляційного обладнання звільнив країну від імпорту кліматичного обладнання та крім цього пізніше був налагоджений експорт у 39 країн світу. Промислове виробництво кондиціонерів було не головним видом виробництва, так як завод в тому числі виробляв різноманітне теплотехнічне обладнання. Одночасно з цим на підмосковному Домодідовському механічному заводі (ДМЗ) почалось виробництво місцевих кондиціонерів, таким чином був покладений початок заводському кондиціонеробудуванню у Радянському Союзі. Далі, в ході історії простежувалась співпраця цих двох суміжних заводів, що виробляли обладнання галузі кондиціонування повітря та вентиляції.

Постановлення Ради Міністрів СРСР № 292 від 17 березня 1960 року та міністерства УРСР № 570 від 18 квітня 1960 року говорило «про заходи з подальшого розвитку виробництва кондиціонерів повітря і обладнання для промислової вентиляції». Річне виробництво у всьому СРСР складало 3850 одиниць, що забезпечувало потреби тільки на чверть. Таким чином, ХЗК був переведений на спеціалізацію з виробництва центральних кондиціонерів продуктивністю до 120 тис. м³/г [5, арк. 3; 6, арк. 22].

Технічний прогрес в галузі кондиціонеробудування, що розпочався швидко потребував більшого розширення об'єму та тематики досліджень. Таким чином, з'явилась гостра необхідність створити на ХЗК велику спеціалізовану науково-дослідницьку організацію з кондиціонеробудування. Таким чином, були створені передумови для створення Всесоюзного науково-дослідного і проектно-конструкторського інституту з обладнання для кондиціонування повітря і вентиляції (ВНДІ «Кондвентмаш»).

ВНДІ «Кондвентмаш» створено відповідно з рішенням колегії державного комітету Ради Міністрів СРСР з науки і техніки від 26 січня 1967 року (протокол № 7), листа Ради Міністрів УРСР № 37–340 від 21 липня 1967 року та наказу Міністерства будівельного, шляхового і комунального машинобудування від 1 лютого 1967 року (протокол № 27). На території ХЗК було намічено будівництво інженерно-лабораторного корпусу всерадянського науково-дослідного та проектно-конструкторського інституту з обладнання для кондиціонування повітря та вентиляції ВНДІ «Кондвентмаш» [7, арк. 319].

Підставою для проектування став протокол наради у Міністра будівного, шляхового та комунального машинобудування, що відбулась на ХЗК 12 липня 1966 року. У проекті були передбачені високі технічні оснащення лабораторій та служб сучасного обладнання, лічильно-обчислювальних пристроїв та оргтехніки для механізації розрахунково-дослідницьких робіт. Корисна площа інженерного корпусу передбачала розміщення технічних служб чисельністю 400 людини у складі. Також передбачалось 11 відділів у складі наукового інституту, в тому числі відділ обладнання для кондиціонування повітря та вентиляції; відділ вентиляторних агрегатів з лабораторією; відділ теплообмінних апаратів з лабораторією; проектно-конструкторський відділ та інші. Першим директором інституту був назначений директор ХЗК П.М. Кучеров. Для інституту було збудовано приміщення загальною площею 600 м², де розташувалися конструкторський та дослідницький відділи. До складу першого колективу інституту входило 27 спеціалістів заводу з кондиціонування.

Головним завданням створення інституту були визначення та вирішення важливих науково-технічних і проектно-конструкторських проблем для всіх видів кондиціонерів, калориферів, повітроохолоджувачів, повітряних фільтрів, вентагрегатів. Інститутом була проведена велика робота по вивченню конструкцій кондиціонерів та стану кондиціонеробудування в Італії, ФРН, Франції, Англії, США, ГДР та інших країнах [8, с. 127].

Інститут проводив серйозні науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи по створенню нових видів високоекономічного обладнання. Тематичний напрямок охоплювало майже всі види кондиціонерів і систем вентиляції. Вже у 1970 році близько 70% виготовлених зразків знаходились на рівні найкращих зразків на відміну від 1965 року, коли ця цифра складала тільки 40% [8, с. 115–116].

У 1967–1968 році інститутом сумісно з ХЗК розроблено технічну документацію єдиного ряду уніфікованого обладнання для секційних кондиціонерів і вентиляційних камер продуктивністю по повітрю 320 і 400 тисяч м³/г. Далі була розроблена технічна документація на автономні кондиціонери з повітряним охолодженням конденсату, виконані відповідальні проекти повітроохолоджувачів для важливих об'єктів міністерств і так далі. Також інститут займався проектуванням систем опалення та вентиляції, внутрішніх мереж водопроводу та каналізації, гарячого водопостачання промислових та цивільних споруд, мереж теплофікації, проектування установок кондиціонування повітря; розробленням рішень організації монтажних робіт і проектів організації праці по окремих об'єктах.

Створення ВНДІ «Кондвентмаш» – це створення першого в цій галузі інституту, який став головною формою зв'язку науки з виробництвом, потужним важелем в прискоренні науково-технічного прогресу країни у сфері кондиціонеробудування. З кожним роком техніка і технології заводу переходили на новий якісний рівень вдосконалення.

Завод експонував свою продукцію на постійно діючих виставках народного господарства СРСР, де спеціалісти науковці зі всього союзу обмінювались досвідом. Крім цього, досягнення заводу експонувались на 16 виставках, які проводили громадські та партійні організації міста Харкова та Міністерства [9, арк. 31].

У 1972 році на заводі проводились семінари з підвищення ефективності праці інженерно-технічних робочих, з досвіду роботи заводу та з наукової організації праці. Були організовані три виставки новаторів – міст Ленінграда і Одеси з провідного інструменту для холодної обробки металу. Завод надав технічну допомогу більше ніж 46 підприємствам країн радянського союзу. Було направлено 84 комплекта техдокументації на розробку заводам.

У 1978 році інститут був переіменований на Всерадянський науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут з обладнання для кондиціонування повітря і вентиляції (ВНДІ «Кондиціонер»). Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.1991 р. № 227 інститут переіменовано на Науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут з обладнання для кондиціонування повітря і вентиляції (НДІ «Кондиціонер»). Інститут був переданий у ведення державного комітета з оборонної промисловості та машинобудування.

У кінці 1980-х рр. у СРСР були організовані спеціальні факультети кондиціонування повітря, що готували безпосередньо спеціалістів для роботи у галузі кондиціонування повітря та вентиляції. Вони з'явилися у Ленінградському та Одеському технологічному інститутах холодильної промисловості.

У другій половині ХХ сторіччя головним у галузі кондиціонеробудування було науково-виробниче об'єднання Союзкондиціонер з головними проектно-конструкторським і науково-дослідницьким інститутом ВНДІ «Кондиціонер», рядом заводів та конструкторських бюро. Спільно з ними працювали науково-дослідницькі та учбові інститути: ЦНДІпромбудівель Держстрою СРСР та ЦНДІЕП інженерного обладнання Держгромадстрою СРСР, МНДІТЕП москміськвиконком, НДІСТ м. Київ, Київ-ЗНДІЕП, ТашЗНДІЕП, МІСД, РПІ та інші. Основну виробничу базу з виготовлення кондиціонерів складали заводи: ХЗК, що випускав центральні кондиціонери, Домодідовський завод «Кондиціонер» з випуску місцевих кондиціонерів, Бакінський завод житлових кондиціонерів імені 50-річчя СРСР, що виробляв 400 тисяч житлових кондиціонерів в рік, Кра-

маторський машинобудівний завод, що виробляв транспортні та житлові кондиціонери. Ці заводи та ряд інших виробляли 500 тисяч кондиціонерів в рік [3, с. 9].

Відповідно до приказу Мінмашпрому України № 98 від 31 липня 1992 року НДІ «Кондиціонер» був затверджений головною науковою організацією з основних напрямків науково-технічної діяльності обладнання для вентиляції та кондиціонування повітря з передбаченим фінансуванням цих робіт.

З 1 серпня 1994 року НДІ «Кондиціонер» переіменовано на відкрите акціонерне товариство (ВАТ НДІ «Кондиціонер»). Основними напрямками діяльності інституту була розробка, освоєння та поставка обладнання для кондиціонування повітря та вентиляції, проведення різноманітних випробувань обладнання, сертифікація вітчизняного та закордонного обладнання, проведення експертизи вентиляційного обладнання вибухо-небезпечних підприємств.

ВНДІ «Кондиціонер» був головним науково-дослідним органом у галузі виробництва обладнання для кондиціонування повітря та вентиляції, а також базовою організацією зі стандартизації, ціноутворення, нормування матеріалів та комплексних систем управління якістю продукції. Питома вага робіт у загальному об'ємі науково-дослідних та проектно-конструкторських роботах, що закінчувались створенням та впровадженням у виробництво нових машин та обладнання для кондиціонування повітря та вентиляції, а також прогресивних технологічних процесів складала у 1979 році – 80,5%. Завдяки вірним напрямкам роботи інституту та його ефективній співпраці з заводом «Кондиціонер» вже наприкінці 70-х років ХХ сторіччя найкращим закордонним та вітчизняним зразкам відповідало 49,3% обладнання для кондиціонування повітря [10, арк. 46].

Список літератури: 1. Кондиционирование воздуха: [Методические рекомендации для научных и инженерных работников, руководителей предприятий и организаций]. – Л.: ВЦСПС, 1971. – 90 с. 2. Кокорин О.Я. Установки кондиционирования воздуха. Основа расчета и проектирования. Изд. 2-е, перераб. и доп. / О.Я. Кокорин. – М.: Машиностроение, 1978. – 264 с. 3. Богословский В.Н. Кондиционирование воздуха и холодоснабжение: учебник для вузов / В.Н. Богословский, О.Я. Кокорин, Л.В. Петров; под ред. В.Н. Богословский – М.: Стройиздат, 1985. – 367 с. 4. Пеклов А.А. Кондиционирование воздуха в промышленных и общественных зданиях / Александр Антонович Пеклов. – [2-ое изд.]. – К.: Будівельник, 1980. – 161 с. 5. Державний архів Харківської області (ДАХО), ф. Р-6078 (Харківський завод «Кондиціонер»), оп. 1, спр. 198, арк. 3. 6. Центральний Державний архів громадських об'єднань України Ф. 1. (Центральний Комітет Компартії України), оп. 32, спр. 293, арк. 22. 7. ДАХО, ф. 2 (Харківський обласний комітет компартії України), оп. 13, спр. 2205, арк. 319. 8. Об опыте работы в кадрами на харьковском ордена Октябрьской Революции Заводе «Кондиционер» Ленина / [ред. М.Г. Овсянников]. – М.: ЦНИИТЭстроймаш, 1971. – 158 с. 9. Центральний Державний архів вищих органів влади і управління ф. Р-2605 (Українська республіканська рада професіональних союзів «Укррадпроф»), оп. 8, спр. 8630, арк. 38. 10. Центральний державний науково-технічний архів України, ф. 220 (відкрите акціонерне товариство «НДІ Кондиціонер» міністерства промислової політики України), оп. 1, спр. 39, арк. 46.

*Фесенко Г.Г.
м. Харків, Україна*